

Světové a československé strategické myšlení ve 20. století

MGR. ADAM POTOČŇÁK

ADAM.POTOCNAK@MAIL.MUNI.CZ

BSS 110 STRATEGICKÉ MYŠLENÍ

11. 3. 2019

Schlieffenův plán vs. Plán XVII

- Prusko – francouzská válka (1870 – 1871)
- Francouzské spojenecké smlouvy (1893 s Ruskem, 1904 s Británií)
- **Schlieffenův plán** - porazit Francii za 6-8 týdnů, než Rusko zmobilizuje

Schlieffenův plán vs. Plán XVII

Schlieffenův plán (Alfred von Schlieffen, 1905 – 1906)

- Princip **absolutní koncentrace síly** (poměr sil německé armády: 90/5/5)
- Nerespektování neutrality zemí BENELUX-u
- Princip **otáčecích dveří**

Modifikace plánu (Helmuth von Moltke mladší, 1906)

- Oslabení koncentrace síly (poměr sil německé armády: 60/25/15)
- Rozhodnutí nepostupovat přes Holandsko

ENGLAND

NETHERLANDS

BELGIUM

Calais

Brussels

Arras

Liège

Aachen

Coblenz

Mainz

GERMANY

LUX

Sedan

Reims

Metz

LORRAINE

TO THE EASTERN FRONT

FRANCE

Paris

Chartres

Troyes

ALSACE

Freiburg

Belfort

Dijon

SWITZERLAND

200 MILES
200 KILOMETERS

Schlieffenův plán vs. Plán XVII

Schlieffenův plán (Alfred von Schlieffen, 1905 – 1906)

- Princip **absolutní koncentrace síly** (poměr sil německé armády: 90/5/5)
- Nerespektování neutrality zemí BENELUX-u
- Princip **otáčecích dveří**

Modifikace plánu (Helmuth von Moltke mladší, 1906)

- Oslabení koncentrace síly (poměr sil německé armády: 60/25/15)
- Rozhodnutí nepostupovat přes Holandsko

Schlieffenův plán vs. Plán XVII

Plán XVII (Joseph Joffre, 1911 – 1914)

- Také absolutní koncentrace sil - rychlý a masivní postup do Alsaska a Lotrinska
- Důraz na maximální ofenzivní nasazení, zanedbání defenzivy

Schlieffenův plán vs. Plán XVII

Německo

- Narušení principu koncentrace sil
- Rozhodnutí nepostupovat přes Holansko
- Podcenění diplomatických důsledků plánu (vstup Británie do války)

Francie

- Plán XVII naštěstí selhal
- Obrovské ztráty na životech (330 000 mrtvých)
- Zázrak na Marňě (září 1914)

Zázrak na Marňě → Závody k moři → Strategický pat → Zákopová válka

Paradox dvojího úspěchu a neúspěchu

ENGLAND

NETHERLANDS

BELGIUM

Calais

Arras

Amiens

Paris

Chartres

Brussels

Sedan

Reims

Troyes

FRANCE

LUX

Liège

Metz

LORRAINE

Dijon

Cologne

Aachen

Coblenz

Mainz

GERMANY

ALSACE

Freiburg

SWITZERLAND

TO THE EASTERN FRONT

200 MILES

200 KILOMETERS

Fall Gelb & Fall Rot

Německo

- Nutnost obejít Maginotovu linii - snaha zopakovat Schlieffenův plán
- Mannsteinovi změny (**Řez kosákem**) – obchvat přes Ardeny
- Rozhodující rychlost a síla tanků/motorizované pěchoty

Spojenci (Británie, Francie, Belgie)

- Početní převaha nebyla nic platná
- Zajištěná francouzsko-německá hranice, defenzivní strategie v Belgii
- Strategické myšlení pořád ve stylu minulé války
- Strategická chyba – podceněná obrana Arden

	German		Army Group		Armor		German Army thrust
	French		Army		Mechanized Infantry		Allied movements
	British		Division		Infantry		Allied counterattack
	Belgian		Allied fortifications		German fortifications		
			Allied lightly fortified frontiers				

Fall Gelb & Fall Rot

- Obklíčení a neutralizace jádra spojeneckých armád (evakuace z Dunkirku)
- Defetistické postoje francouzské armády - Francie během 6 týdnů poražena

Adolf Hitler vs. Generální štáb

Vojenská strategie ve Studené válce

- 1945: početní převaha SSSR a spojenců v Evropě, nukleární monopol USA
- 1949: vzniká NATO (4. 4. 1949), SSSR získává nukleární zbraně
- 1952: první rozšíření NATO (Turecko, Řecko), nukleární zbraně získává Británie (Francie 1960)
- 1955: SRN vstupuje do NATO, vzniká Varšavská smlouva (14. 5. 1955)

**Zásadní vliv aliancí a jejich vůdčích států
na formování strategie!**

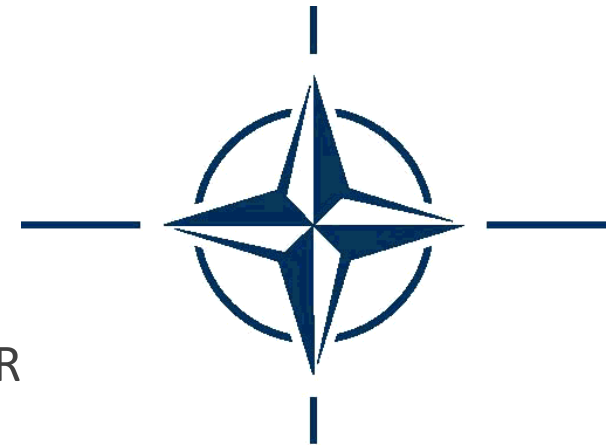

Strategie USA a NATO

Do začátku 50. let neveřejný plán

- Konvenční obrana západní Evropy, v případě nutnosti evakuace sil a obrana Británie, Islandu, Gibraltarů a Suez
- Absolutní zničení sovětského námořnictva + strategické nukleární údery na SSSR
- Případné vylodění v západní Evropě a postup na východ

- Strategie štítu a meče + Strategie hromadné odvety (do 1949/1957)
- Strategie pružné reakce (1960s – 1970s)
- Strategická obranní iniciativa („Star Wars“, 1983) – ekonomický kolaps SSSR

Strategie SSSR a Varšavské smlouvy

- Zásadní početní převaha proti západním Spojencům – spoléhání se na masy konvenční síly
- 1949 – Sovětský svaz získává jaderné zbraně + disponuje kvalitním strategickým letectvem
- 1950s – budování početního ponorkového loďstva
- 1957 – raketa Sputnik, definitivní konec amerického nukleárního monopolu

14. 5. 1955 vzniká Varšavská smlouva

- Totální kontrola SSSR
- Satelitní socialistické státy - nárazníkové pásmo pro SSSR
- NDR, Polsko a Československo - první linie obrany a zároveň nástupný prostor útoku
- Varšavská smlouva jako nástroj proti vlastním členům (Maďarsko 1956, Československo 1968)

Jaderné zbraně - nový strategický prvek

- Destrukce a mobilita (strategická triáda – bombardéry + ICBMs + SLBMs)
- Preventivní první údery
- Ničení nosičů za letu – protiraketová ochrana

Mutually Assured Destruction (MAD) = strategická rovnováha a stabilita

- 1972: Anti-Ballistic Missile Treaty (ABM, vypovězen ze strany USA v roce 2002)
- 1972: Strategic Arms Limitation Talks (SALT I)
- 1979: Strategic Arms Limitation Talks (SALT II, nikdy nebyl ratifikován)
- 1987: Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (INF, vypovězen ze strany USA v roce 2019)
- 1991: Strategic Arms Reduction Treaty (START I)
- 1993: Strategic Arms Reduction Treaty (START II)

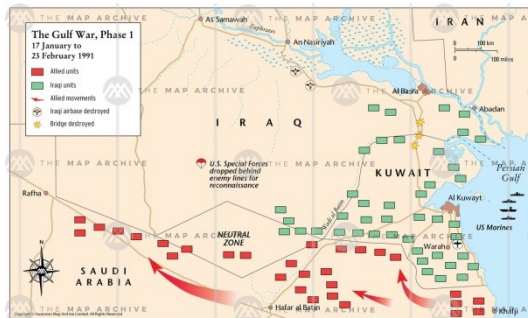

Operace Poustní bouře – demonstrace Shock & Awe (Rapid Dominance)

Okázalá demonstrace totální komplexní převahy - zlomení vůle protivníka k odporu

- Zpravodajské a informační zabezpečení + poznání schopností vlastních a protivnickových
- Precizní naplánování + operační provedení
- Absolutní letecká převaha + přesně naváděná munice
- Vysoce mobilní pozemní síly s velkou palebnou silou

Hromadné ničivé a přesně načasované simultánní údery na vojenské cíle – minimalizace vlastních a civilních ztrát, nepřítel neschopný/neochotný klást další odpor - okamžité vítězství

Čečenský konflikt – dva přístupy v jednom konfliktu

První čečenská válka (1994 – 1996)

- Shock & Awe v „ruském stylu“ – nevhodná taktika + nevhodné prostředky + nezkušené jednotky
- Kobercové bombardování, válečné zločiny, etnické čistky, nekoordinovaný postup
- Obrovské ztráty čečenských civilistů (až 100 000)
- Demoralizace ruské armády, veřejný odpor vůči válce

Druhá čečenská válka (1999 – 2000/2009)

- Rozdělení operace do dvou fází
- Zapojení speciálních sil
- Cílená likvidace povstaleckých lídrů
- „Čečenizace“ konfliktu
- „Ruské Hearts & Minds“ – stabilita a bezpečnost – Moskva si mír vykoupila

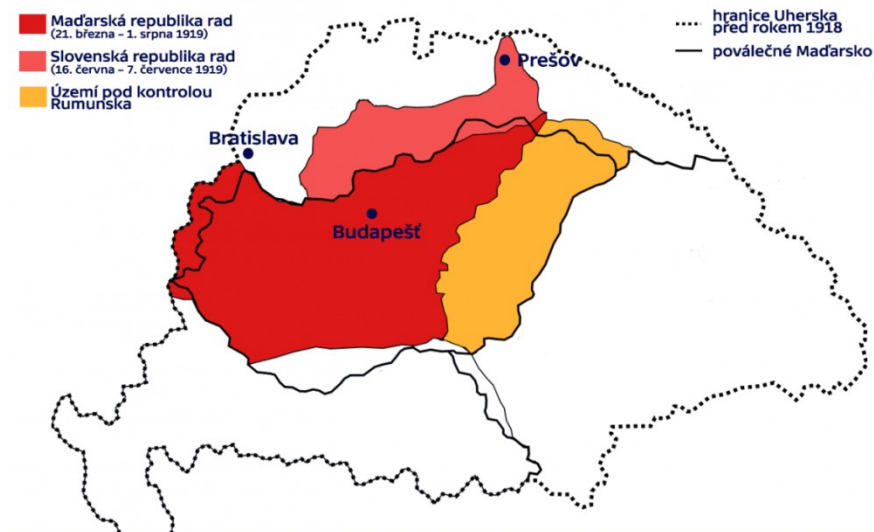
Československé strategické myšlení ve 20. století

„O hranice se nevyjednává, o hranice se střílí!“

- Boje o územní celistvost státu (Těšínsko, Slovensko), válka s Maďarskem v letech 1919 - 1920
- Malá dohoda (1921)
- Zahraniční legie (francouzské, italské, ruské) jako jádro nové armády

Maďarská a Slovenská republika rad

Meziválečná strategie

- Jednoznačná orientace na Francii (garant bezpečnosti, francouzská vojenská mise, tvorba generálního štábu...)
- Rozvoj domácího obranného průmyslu (1930s)
- První strategické doktríny až v 30. letech - přímé ohrožení ze strany Německa, částečně ze strany Maďarska a Polska
- Podmíněná smlouva se SSSR

- Významně defenzivní strategie: **statická obrana – vyčerpání nepřítele – strategický protiútok**

Očekávání defenzivní a koaliční války

NĚMECKO

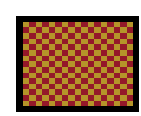
RAKOUSKO

(od 12.3.1938 připojeno k Německu)

- Linie těžkého opevnění
- Linie lehkého opevnění
- - - Ústupové postavení polního opevnění

SUDETENLAND: Czech Territory ceded to Germany at Munich, September 30, 1938

Czech Territory Annexed by Poland November 1, 1938

Czech Territory Given to Hungary by Germany and Italy at Vienna, October 2, 1938

Strategie 1945 – 1989

Období Třetí republiky (1945 – 1948)

- Výstavba nové armády po roce 1945
- Po roce 1948 silná politizace armády (ČSLA)
- Silná tradice domácího obranného průmyslu
- Absolutní podřízení Sovětskému svazu/Varšavské smlouvě (stálá dislokace sovětských vojsk po srpnu 1968)
- **Absence vlastní národní vojenské strategie, neschopnost bojovat bez spojenců z Varšavské smlouvy**

- Obrana území na hranicích republiky
- Útok na osy Plzeň – Štrasburk

ČSLA – pouhý „force multiplier“ pro SSSR

Strategie po roce 1989

Změna bezpečnostního prostředí - Nezbytnost nové strategie

- Listopad 1989 – pád komunistického režimu
- Červenec 1991 – zánik Varšavské smlouvy
- Leden 1993 – rozpad federace, rozdělení armády v poměru 2:1
- Depolitizace armády
- Obrana teritoria státu vlastními silami
- Neutralita vs. prozápadní orientace
- Do roku 1997 praktický nezáměr o armádu, neustále snižování finančních prostředků
- Březen 1999 – vstup do NATO

Současná vojenská strategie

- Nevyhnutelnost modernizace výzbroje a výstroje AČR
- Květen 2005 – plná profesionalizace armády

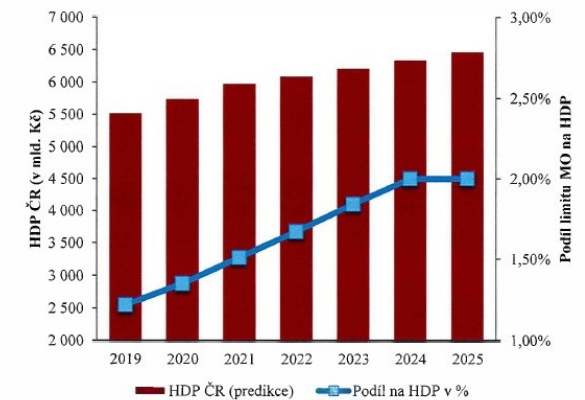
Expediční armáda

- zahraniční mise krizového managementu (Kosovo, Afghánistán, Irák)
- interoperabilita se spojenci
- pokles výdajů na armádu, specializace

Teritoriální obrana

- anexe Krymu a konflikt na Ukrajině
- nárůst výdajů na ozbrojené síly

Graf č.1: Výše HDP ČR a podíl limitu rezortu

Děkuji Vám za pozornost

